

Pallabres del Presidente de l'Academia, Sr. García Arias

Al entamar el mio obligáu discursu y dar les gracias a la Fundación Municipal de Cultura del Conceyu d'Uviéu poles sos facilidaes, quixera facer la más fonda reconocencia coles meyores pallabres d'aliendu a toles persones, profesionales, profesores, instituciones, sociedaes de tou calter, etc. que col so trabayu llogren que'l día de les Lletres Asturianas s'afite comu un vezu obligáu col que mos alcontramos per mayu. L'Academia faise asina una voz más ente toes y apurre coles propies erbíes el resultáu del so llabor pa qu'ente toos se faiga más prestosamente.

Alcordanza

De toes maneres dexáime facer darréu alcordanza d'un miembru de l'Academia, Llorenzu Novo Mier, desapaecíu en xunu pasáu.

Elli supo amestar una vieya tradición a la reivindicación d'anguañu y un sentíu de la llealtá llingüística percima les armadíes con que quixeron trabalu. Por pautu de l'Academia, el númeru lliterariu de Lletres Asturianas faise nel so honor comu caberu homenax de los que valoraren la so llarga secha.

Acoyida

Pero güei l'Academia tien un motivu d'alegría al acoyer a un nuevu académicu, al Dr. Genaro Alonso Megido, profesor estimáu ente nós pol so llaborar. Elli lleva trabayando branu tres de branu nos cursos de formación del profesoráu; vien investigando aspectos científicos de la llingua; a elli débese-y la recoyida de material toponímicu y lliterariu; collaboró na nuesa nueva lliteratura cola torna de testos. Nel presente inxértase na xunta de normalización na inxente obra que ye la igua del gran diccionariu que l'Academia tien ente les manes.

Por toes estes razones bien ta que se reconozan los trabayos que lleven xera al tiempu que se-y encamienta nun se galdir llaborando. El Dr. Megido sabe lo que quier dicir defender la llingua y na esperiencia de so conoz ú tán les consecuciones d'esi gran pecáu que ye defender el nuesu idioma.

Anque la so entrada ye nuna Academia alloñada del corporativismu nun debe escaecer que ye muncha la xente que direuta o indireutamente la fai vidable ornándola col so llabor

valoratible anque abondes vegaes tapecíu.

Güei quixera facer tamién alcordanza d'una d'estes persones, María Josefa Canellada, lluenxe de nós poles distancies pero percerca nos aliendos de que l'asturianu alite. Nella siempre alcontremos el sofitu al nuesu trabayu, siempre la bona comprensión pal nuesu actuar.

L'Academia, fai unos díes, apautóse dafechu, ensin abstención dala, p'axuntase al homenax que darréu-y ufiertarán persones y entidaes del mundu científicu. Ye un honor que s'inxeran ente nós miembros del so calter y cola so xenerosa collaboración.

Diez años de xera

Al nomar con esta curtia referencia a estes persones obligome tamién a facer alcordanza de que son yá diez años de llabor académicu de magar se presentare al públicu esta institución nel salón del Muséu de Belles Artes d'Asturies en mayu de 1981. Diez años, diráse, son pocos años y ye verdá si bien se mira; pero son diez años de munches vides, de les nueses, en que mos esguedeyamos por idees que mos paecien xustes y por un pueblu qu'apigaza, bien con unos aires de grandeza que nun son la so reblanea bien con un complexu d'incapacidá y despreciu que nun diz coles sos posibilidaes.

Nosotros quixemos colaborar pa que'l so futuru, que ye'l nuesu y el de los nuesos fíos, fora vidable. Y trabayamos na faza qu'escoyimos por abultamos que mos correspondía. Trabayamos na estaya llingüística y fexémoslo lo meyor que fomos pa ello. Xulgái si lo fexemos bien o si lo fexemos mal pero xulgái colos datos nes manes y encamentái a la xente que mos xulgue colos datos nes manes non coles coraes llevaes pol prexuciu. La esposición qu'esta selmana s'asoleyó nesti mesmu edificiu, que llueu dirá a otros llugares d'Asturies, ye'l testimoni u más rellumante: **Una xera de diez años** que quier dicir 110 llibros daos a la lluz, y l'apaición de tres revistes, una lliteraria, otra antropolóxica y otra d'investigación llingüística con 40 números nes llibreríes lo que supón cuasimente 300 artículos d'investigación amás de collaboraciones varies y d'abondes informaciones. Diez años de xera son diez llamaes a otres tantes "Xornaes d'Estudiu" cola presencia ente nós de les persones mundialmente más nombraes ente los especialistas en Filoloxía Románica; suponen diez años de conferencies, charles, xuntes de discutiniu, cursos. Sí, diez años de trabayu que fexeron que podamos cuntar con un profesoráu xoven, xenerosu y capaz. Ye verdá, diez años son curtios pero foron abondos pa que'l casu asturianu seya yá conocíu nesa Europa casa vez más sollerte a los pequeños pueblos que nella s'inxeren, y que va conociendo'l nuesu procesu comu modelu d'atención y d'estudiu.

Esos son los diez años d'una institución del Principáu d'Asturies, democrática porque

los pautos fanlos los sos miembros, xusta honra de quien la caltién, xustu obleru qu'aguiya na conciencia de quien nun la curia comu correspuende.

La so nacencia fíxose gracies al formientu primeru de Conceyu Bable y a les iniciatives del entós conseyeru de cultura, Sr. Corte Zapico; el so futuru, de xuru, nun dexará de ser granible, col encontu de les persones y de les instituciones. Qu'esti mesmu añu la Facultá de Filoloxía s'apaute, nun fechu ensin precedente ente nós, pa que nel nueu plan d'estudios la llingua s'asitie, que na Escuela de Formación del Profesoráu los alumnos de Maxisteriu acueyan esta materia de mou xeneralizáu, que'l Departamentu de Filoloxía Española de la Universidá d'Uviéu encamientu que s'inxera la especialidá de Filoloxía Asturiana, too ello ye'l niciu que meyor pue escoyese pa dicir ensin mieu que'l futuru del idioma entama agora. Yá nun ye la llingua d'Asturies fala aldeana nin tosca nin espreciatible. Ye una llingua que merez estudiase y sabese y que namái los incultos tarrecen na so ignorancia o los fatos anoxen nel so antiasturianismu.

Una llucha fosca

La nuesa esperiencia dizmos, de toes maneres, que nun foi fácil iguar el camín. Ye verdá, y ésta ye una de les claves del éxitu, que siempre que se pudo explicar a la xente del pueblu qué yéremos, qué alendábamos, por qué naguábamos, la nuesa xente entendiólo dafechu, y si non toos diben ser defensores de la difícil causa nin un solu diba ponese darréu a la escontra. El pueblu asturianu, tamos nesa intelixencia, quier la so llingua a la so manera, siéntela y fálala, y nun-y prestaría que-y la desanicieren.

Pero eso son, quiciabes dirá daquién, les mios interesaes pallabres, eso son, a lo meyor, les nueses interesoses esperiencias. Bono, pero tamién, que naide lo escaeza, son los datos incontestables de les encuestes y de la práutica na escolarización.

En sen contrariu, nin el puxu de la razón nin la fuerza de los fechos foi abondo pa dir, adulces, pel camín recuperador. Hebo quien quixo venir predicamos nuevos imperios ensin pescanciar que yá nun teníen ciencia llingüística nos sos avirugaos archivos o ensin dase cuenta que perconocíamos el so foscu basiliscu de magar lleéremos les pallabres de Quevedo:

Enfermas con respirar / toda la región vacía
y vuelan muertas las aves / que te pasan por encima.

Y hebo tamién quien, avarientos na so priesa, llanzáronse a la pitanza guetando un bultable frutu que nun semaron.

En fin, estes foren les llábanes esnidioses del camín, que nun faíen falta pero que, alcontraes al pasu, triamos ensin esmolecimientu, y perpasamos ensin llerza. Toles grandes obres atopen enemigos, a vegaes envidiosos, a vegaes alloriaos, oportunistes siempre y siempre alloñaos del norte de los nuevos tiempos. Les coses son asina y sería otra la nuesa sociedadá si naide nun dixera un res en viendo comu maurez y apicalba la reivindicación llingüística.

Que critiquen si ye que-yos presta, o que lllevanten si ye qu'a daquién-y abulta qu' ésta ye la so xera pero que se persepa mentantu, que nós siguiremos empuestos na mesma senda, aquélla que Clarín, antiacadémicu comu pocos, ufiertaba a la española:

“La Academia está obligada, si quiere cumplir su deber, a admitir todas las lecciones que se le den (...); si entre cien insultos viene una lección buena, hay que admitir la lección”.

Sí, acuéyase la lleición, una ente cien insultos.

Los fechos d'esperiencia

A lo llargo d'estos diez años deprendimos, sí, delles lleiciones, delles costosísimes lleiciones d'esperiencia, al alvertir que nel nuesu, comu país onde cuasi toos mos conocemos, con nomes y apellíos, amores y zunes, son lo mesmo les aversiones personales que les ideas poles que lluchen les persones tarrecies.

Y tamién deprendimos cómo se dicten les condenes enantes de facer el condenáu la so pública defensa.

La llucha pola llingua quixo reducise a la llucha de persones mui concretes. Y el previsible trunfu xeneralizáu de la reivindicación llingüística quixo tapecese torgando socialmente a les persones más significatives. Les motivaciones personales fexéronse asina polítiques y el númberu d'implicaos entretex toa una rede d'inhibiciones y silenciu. Lluchar pola llingua d'Asturies castígase agora col sele silenciu. Nun dir alantre nel procesu recuperador quier xustificase con una nueva “razón d'estáu”, que bauticen col nome de crispación pero que, curiosamente, naide ve nel pueblu.

La llucha d'estos años féxomos ver tamién qu'hebo muérganos y persones que sí foron a columbrar el fondu sentíu del nuesu facer. Y güei, a los munchos amigos y xente de lo más sano, axúntase'l sofitu manifestáu públicamente por sociedaes ciudadanes comu'l Coletiu Llingua y Enseñanza, Xunta pola Defensa de la Llingua, ADICA. Y el nuesu contentu ye pergrande cuando los dos sindicatos mayoritarios na enseñanza asoleyen el so

encontu al llabor académicu.

Si daqué deprendimos nestos años de llucha ye afitamos no que yá persabíamos, que nun se pue ser sectariu nel xuegu social. Y xustamente por eso deprendimos tamién ónde tán les fuerces favoratibles y ú les que xueguen cola polisemia de les pallabres rellacionaes con Asturias escaeciendo que nós damos importancia namái a los fechos.

¿Ú taben estos años los finxos? ¿Na escolarización dafechu, na presencia de la llingua nos medios de comunicación, na igua de los nomes de llugar, na cooficialidá?

Pues siguen tando ensin algamar esos moyones y más alloñaos, per medíes llevaes alantre por quien poco s'enfotó nel procesu.

¿Cómu ye posible, entós, que, colos aspectos fonderos de la reivindicación ensin llograr, pueda dicise que nun hai priesa, que la llingua nun ye prioritaria?

¿Cómu se pue dicir que primero hai qu'algamar poder y llueu vendrá too darréu?

¿En qué país se vive, con qué fuerces se cuenta pa dicir pallabres tan ensin sofitancia, tan ensin xacíu?

¿Cómu se pue rebaxar tanto la reivindicación llingüística que yá s'arrequexe l'asturianu nos cuentos y poesíes dexándolu alloñáu, sistemáticamente, de los mensaxes d'otra mena llanzaos, persiempre, n'otra llingua diglósicamente afitada?

De facer casu a dellos los niveles de reivindicación de güei nun llegaríen a los llograos en 1977. De guiamos por delles actitúes habría reconocese que los tiempos del Gaviotu o de Les Aventures de Pinín suponíen el nivel más afayaízu del procesu recuperador.

Si ési ye'l camín que mos aguarda poques enerxíes s'axuntarán nuna xera tan necesitada d'entusiasmu racional. Si'l modelu ye rebaxar les metes polos enquivocos cometíos, que se corrixan los que, col so amoriar, empicaron de problemes el procesu normalizador.

Una visión de conxuntu

De les mios pallabres naide pue deducir que mos esmolezamos namás poles coses llingüístiques, non. Siempre diximos que'l nuesu conceutu d' Asturias ye global, comu una estructura onde ca ún de los elementos xustificase encadarmáu a los otros. Nun habrá Asturias ensin una política y una economía al serviciu del país, pero tampocu si se sotierra la llingua. Nun habrá Asturias ensin decisiones autónomes pero tampocu nun la llograremos fayendo de Madrid la cabeza de la nuesa cultura. Nun ver el conxuntu entrellazáu ye

empobinamos pel camín del provincianismu más ermu.

Nós nun damos alternatives polítiques nin económiques, nin podemos dales, nin olivamos por dales. Pero sí llamamos l'atención porque sí tenemos idees y voz pa falar de les alternatives llingüístiques y culturales necesaries nesti pueblu.

Una llamada racional al futuru

Y si dicimos esto ye nel enfotu de facer llegar a quien correspuenda y a la sociedá toa que les nueses nun son actitúes motivaes por un allugamientu partidista. L'Academia, podemos glayalo al alto la lleva, nin ye un partíu nin va dar enxamás motivos pa que naide —xuiciosamente— camiente que pueda selo. Y más entá, y dicímoslo cola fuercia que dan los fechos y la propia hestoria, l'Academia nin tien partíu, nin pue tener partíu. Nesi sen, seyan los que seyan los resultaos de les consultes ellectorales, naide podrá identificar l'aceutación social de la llingua pelos votos de naide. La llingua nun tien partíu porque ente les munches opciones polítiques hai xente favorable al idioma.

L'Academia tien una voz y esa voz namái ye política na midida en que la cultura y la llingua s'inxerten nun inevitable contestu políticu; les nueses crítiques tendrán entós que s'acoyer nesi contestu de defensa de los drechos d'unos falantes y d'una sociedá.

Cuandu l'Academia fala podrá gustar a unos y nun prestar a otros pero failo y fairálo cola independencia de quien nun se ve xonció a ninguna fuerza política sinón pol venceyu de los sos estatutos, resultáu del pautu ente toes.

Poro, el nuesu allugamientu nun pue ser namás que de collaboración colos representantes de la sociedá. Pero collaboración crítica. Que naide camiente que vamos allabar al poder por ser el poder; naide foi a dicilo nel pasáu y a naide se-y darán les baces nel futuru. Pero que naide pescancie que vamos criticar por fadiar a daquién. Los qu'ensin caldía, esfrecidamente, analicen el nuesu facer con rellación a los poderes públicos a lo llargo d'estos años, tendrán que s'apautar pa damos la razón na xusteza de les nueses posiciones y más xulgando los resultaos. Cuandu mos opunximos a midíes o persones yera porque xulgábamos les midíes o les persones contraries al procesu o non acordies coles promeses qu'a esta Academia se-y fexeren.

Veamos, güei, el resultáu de les midíes criticaes o'l trabayu fechu por aquelles persones y decidamos si yera'l sectarismu o más bien la bona y arrechta conocencia lo que sofitiba les nueses postures.

Lo que nós ufiertamos, agora comu siempre, ye un trabayu solidariu pa salvar l'idioma

lo que supón delliñar y dibuxar nidiamente los pasos que van dase na escolarización, nos medios de comunicación, na toponimia y na oficilización. Ye asina de cenciello. Y sabemos qu'una amestanza de posiciones ye posible ente los asturianos de bona voluntá y políticamente intelixentes. Por eso mesmo atalantamos que quien tenga les responsabilidaes del Gobiernu va poder ser sensible a la reivindicación qu'asoleyamos. Nesti sen, percima de tou camudamientu políticu impónse la sollerte tranquilidá del dichu popular fechu versu por Caveda y Nava:

"Mande Xuan, mande Pedru ¿qué cuidado?"

Pa nós, avezaos a la llucha, son pallabres tan ciertos comu verdaderos aquellos versos de Lucas Fernández:

"La fruta más dura / viene a sazón; / así el corazón más duro, madura; / y así el amador / no pierda esperança / que siempre se alcança / remedio al dolor".

Na reivindicación llingüística asturiana afáyase namái un peligru; llamémoslu tosquedá, testonería, o falta de cabeces fríes. Y esi mal podría esconxurase nun país que, llector de Pérez de Ayala, sabe muncho de pates de raposa:

"Cuandu la raposa cae na armadía, dicen que roye la pata fasta que la frañe fuxendo llueu coles tres sanes".

El problema xenérase namái cuandu a la rapiega nun se-y dexa otra xida que la de tarazar la pata porque, darréu, pue siguise lo peor.

Falemos posao que siempre ye d'aconseyar. Falemos munches vegaes posao que ta meyor. Un día diremos los munchos esfuerzos que l'Academia fexo pa falar posao y con quién. Entós, magar los levantos de güei, perveráse quién yera dialogante y quién desfacía, na nueche, el textú iguáu por Penélope a la lluz del día. Perveráse, sí, quién fexo, sacrificando idees perqueríes, lo indecible pol futuru del idioma d'Asturies y quien dio'l llombu a les más elementales propuestes de diálogu.

Una xera de toos

Nun quixera pesllar la mio intervención si nun ye fayendo a toos un brinde al llabor solidariu, sabiendo comu sabemos que ye posible un futuru pa la llingua si les coses se lleven alantre arrechamente y por munchos. Porque que naide nun diga que ye perfavoratible si nada fai. Que naide que s'asitia en puestos de responsabilidá refugue trabayar

según les sos posibilidaes. Que naide tando d'acuerdu no fondero dexe que seyan los demás los que lleven toles cargues. Si les cargues son de toos ente toos hai que les repartir. Si la llingua se caltién col emplegu ¿Por qué los favoratibles, vergoñosos, dexen a otros la responsabilidá d'usala en públicu? Si falamos de que la llingua tea perpresente ¿Por qué hai xente que nun apurre coles propies ferramientes, cola propia pluma y cola propia pallabra?

L'Academia nun ta llamando a nenguna cruzada. Namái alvierte de la necesidá de llaborar. Cuntén d'un investigador d'aniciu asturianu que facía los posibles pol retornu a España d'Américu Castro, esllarigáu de resultes de la guerra civil. L'argumentu qu'emplegaba yera cenciellu: "D. Américo, venga usté que col sofitu ufiertáu polos alemanes tendremos l'imperiu". A ello retrucó l'estudiosu: "Non, amigu, non; los imperios nun se regalen, gánense".

Sí, asturianos y asturianos, les llibertaes comu los drechos comu'l futuru gánense. Y nós, si quixéramos, seríamos a algamar esi futuru si ye que dalguna castra mos queda d'aquellos antepasaos de nueso de que fala'l Poema d'Almería:

"...l'astur pa naide nun ye odiosu, nin fadiu; nin el mar nin la tierra ye a vencelos. Ye potente en fuerces, y nun tien llercia en beber les copes de la muerte (...). Comu nes seches de la tierra asina desprecia les foles del mar. Y naide ye a aventayalu si tien qu'arrebلاغar percima les dificultaes qu'alcuentra".

Que seya asina.

UNA LLINGUA PAL FUTURU

XII
Día de les Lletres Asturianes
.....
3 de mayu de 1991

ACADEMIA
DE LA LLINGUA
ASTURIANA